

DELO

TRST 16. februarja 1993 - Leto XLV. - Štev. 2 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abb. postale - Gruppo II-B/70% - 700 lir

Direktor ALBIN Škerk - Ureja uredniški odbor - Odgovarja FERDI ZIDAR - Uredništvo in uprava: Trst, Ulica S. Spiridione 7 - Telefon (040) 366833
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi 2, tel. (0481) 84436 - Poštni tekoči račun 14454342 - Letna naročnina 12.000 lir - Tisk in fotostavek GRAPHART - tel. (040) 772151

Volilni sistemi in manjšinsko predstavništvo

V volilni kampanji je tudi vprašanje volilne reforme argument volilne tekme. Nič čudnega, saj ni v medstrankarski tekmi prav nobena tematika "prihranjena". Med Slovenci je v okviru vprašanja volilne reforme naravno v ospredju vprašanje možnosti izvolitve slovenskega predstavništva. A kako se stvar postavlja?

Žal se je nekako že "udomačila" ugotovitev, ki jo imamo večkrat možnost brati in slišati, da je večinski volilni sistem poguben za narodne manjšine, saj naj bi jim vnaprej onemogočal vsakršno možnost izvolitve v parlament, deželni svet, pokrajino itd. Ker je istočasno veliko govora o zajamčenem zastopstvu manjšine, se vsiljuje vprašanje, če izhaja zahteva po zakonitvi pravice do zajamčenega zastopstva iz te zgrešene ugotovitve o neki nedokazani implicitni "protimanjšinskosti" večinskega volilnega sistema. (Mimogrede velja povedati zaradi večje jasnosti, da je ena izmed glavnih zelo pozitivnih značilnosti večinskega volilnega sistema, da sili sorodne stranke k združevanju. Zato se v takem sistemu strankam levice spleča v eni ali drugi obliki združiti v eno skupno listo, kar velja seveda tudi za desnico; za proporcionalni sistem, katerega poznamo doslej, pa je značilno zelo visoko število strank in list, kar povzroča pravi kaos ter absurdno tekmovanje recimo levice proti levici ipd.).

A če se vrnemo k našemu vprašanju, moramo reči, da stvari niso postavljene pravilno in da se dela zmeda med načelno pravico do zajamčenega zastopstva manjšin ter vprašanji volilne reforme in zadevnimi sistemi. Pravica do zajamčenega zastopstva bi morala živeti v vsakem volilnem sistemu, saj nobeden od teh po svoji naravi ni v stanju vnaprej zagotoviti manjšine. Tisti, ki nas plašijo z zlobnostjo večinskega sistema, bi nam morali povedati, koliko slovenskih parlamentarcev nam je zagotovil na lanskim volitvah na Tržaškem dosedanji proporcionalni sistem! Vemo, da nobenega, kot vemo, da smo slovenske parlamentarce v preteklosti izvolili v Trstu zaradi drugačnih splošnih političnih okoliščin in možnosti.

Do volilcev moramo biti iskreni in najbrž ni težko ugibati, da bi nam uspelo na Tržaškem ponovno izvoliti Slovence samo z večinskim volilnim sistemom. Razen če ne pride do zakonitve pravice do zagotovljene možnosti zastopstva. A tudi v zvezi s tem je treba povedati, da to ni tako enostavna stvar, ne tehnično ne politično. O tem bomo pisali kdaj drugič: danes hočemo še enkrat podčrtati, da nam lanske letošne parlamentarne volitve na Tržaškem jasno dokazujejo, da je

proporcionalni sistem lahko ravnako tako negativen za manjšino kot vsak drugačen!

Druga ugotovitev, ki se je ravnako tako razširila med Slovenci, je ta, da je izvolitev predstavnika stranke Slovenske skupnosti v Deželni svet odslej v nevarnosti zaradi novega deželnega volilnega zakona. Taka ugotovitev je površna. Res je, da novi deželni volilni zakon ne posveča posebne pozornosti Slo-

Dolgo časa ne razmišljamo na glas o našem glasilu DELO. Prevečkrat se tisti, ki na katerikoli način omogočajo njegovo izhajanje, zavedamo, da je nit med našim glasilom in njegovimi bralci odločno pretanka. Časopis, glasilo... karkoli že, če ni živega stika z bralci tvega v vsakem primeru, da postane mrtva beseda.

Znotraj slovenske komponente DSL smo si to vprašanje zastavili nemalokrat, v zadnjem času skušamo iskati tudi primerne rešitve, zato da premostimo to stanje nenačrtnosti pri oblikovanju glasila, kar povzroča večkrat zamude, neredno izhajanje itd.

Izhodišče razmišljanja je ugotovitev, da je DELO potrebno informacijsko sredstvo v naši manjšini. Nedvomno zaradi svoje zgodovine; danes pa toliko bolj potrebno, ker glas "demokratične levice" ni samo potrjevanje nekkih vrednot, pač pa neobhodno potreben prispevek za ustvarjanje novih vrednot in miselnih tokov v novih razmerah, zamejskih in širših. To vlogo pa bo DELO lahko odigralo, če bo sposobno združevati čimveč "mislečih možganov". Širiti krog sodelavcev je torej važna predpostavka. Druga značilnost, ki je vredna, da jo utrujemo je, po mojem mnenju deželni obseg DELA. To mu omogoča, da se ne opredeli kot lokalistično glasilo temveč, da ima širši značaj in obseg.

vencem, saj ne predvideva rešitev za vprašanje slovenskega predstavništva, če izvzamemo splošnejšo postavko o "povezavah", ki je bila izglasovana z odločilnim glasom prav slovenskih svetovalcev DSL, tovarišev Bratine in Budina in daje kakšno teoretično možnost stranki SSK. Res pa je tudi, da bi se na prihodnjih volitvah tudi s prejšnjim volilnim zakonom znašla SSK v ravno takih ali še večjih težavah. Upoštevati moramo namreč, da je že na prejšnjih volitvah leta 1988 ta stranka vstopila v Deželni svet tako rekoč skozi šivankino uho z enim od zadnjih ostankov in da bo novi deželni svet štel tokrat ne več 62 ampak samo 60 svetovalcev.

Res je vse odvisno od volilnega rezultata, a takih velikih sprememb med slovenskimi volilci ne bi mogli predvidevati... Ne gre tu za podcenjevanje vloge stranke SSK, ampak za to, da ne bi uporabljali površnih ugotovitev, kajti sicer ne bomo zgradili ničesar novega.

Novi časi nam nalagajo nova razmišljanja in iskanje novih rešitev, saj je marsikaj tega, s čimer smo delovali doslej, izgubilo svojo veljavo v novih razmerah. To velja nasploh v Italiji, a to velja tudi za našo manjšino.

30. LET DEŽELE

Današnji pomen deželne avtonomije

Te dni proslavljamo 30. letnico ustavnega zakona, s katerim je nastala Furlanija-Juljska krajina kot zadnja dežela predvidena s posebnim statutom. Dejstvo, da se je to zgodilo s precejšnjo zamudo glede na ostale "posebne" dežele in skoraj istočasno z vsemi drugimi "navadnimi" deželami, ni bilo brez posledic, saj prav glede stopnje avtonomije naš statut ni posebno pogumen. Zato je povsem utemeljena

večkrat izrečena trditev, da je naša dežela zadnja dežela s posebnim statutom in istočasno prva z navadnim.

Vemo, da so proslave vedno priložnost za povečevanje vsega, kar je bilo storjenega, manj za ugotavljanje tega, kar ni bilo storjeno oziroma je bilo storjeno slabo in kar bi bilo mogoče storiti bolje. Nas v tem trenutku ne zanima obravnavati te vrste vprašanja. S tem seveda nočemo zanikati

globokega pomena, ki ga je imela ustanovitev Dežele za naše ljudi in za celotno rast deželne družbe, nočemo pa tudi ignorirati današnjega stanja, ki čeprav ne kaže takšne krize, kakršno doživljajo vsedržavne institucije, razodeva vsekakor protislovja in težave, ki izvirajo v veliki meri iz nekega načina pojmovanja vladanja, ki je preveč podoben in odvisen od modelov osrednje politike in administracije.

Veliko bolj koristno se nam zdi poglobiti današnji pomen in današnje stanje avtonomije, tudi zaradi perspektiv, ki se odpirajo že v bližnji prihodnosti. K temu nas sili tudi razprava o institucionalnih reformah, ki preveč zanemarja, in ne samo politično, vse kar zadeva dežele, avtonomizem, federalizem. Po drugi strani problem tako imenovane rivizitacije deželnega statuta ni od danes. Že pred desetimi leti so bili ob podobnih proslavah deželne avtonomije, katerih se je udeležil s pomembnim prispevkom tudi izvedenec v ustavnem pravu profesor Paladin, postavljeni temelji za celotno preučitev vprašanja, ki naj bi privedla tudi do konkretnih predlogov. Naša deželna svetovalska skupina, najprej kot KPI potem kot DSL, se je vedno odlikovala v doslednem vztrajanju po potrebi po obnovi deželnega statuta tudi v časih, ko institucionalne reforme niso bile še v ospredju politične pozornosti. Danes je vsekakor čas, da se oblikuje ustrezen in popoln predlog, ki naj bi na-

(nadaljevanje na 2. strani)

10. in 11. februarja je bil na obisku v Trstu Predsednik Republike Oscar Luigi Scalfaro, ki se je med drugim srečal tudi s predstavništvom slovenske manjšine. Scalfaro je tako v pogovoru z našim predstavništvom, kot v razgovoru s slovenskimi župani po jutranjem sprejemu na prefekturi kot tudi sicer v svojih nastopih pokazal, da Rim ne odobrava konservativne nacionalistične politike tržaške oblasti.

Teden prej je podobna stališča zagovarjal v Trstu predsednik vlade Giuliano Amato. Razumljivo, da se servilni tržaški prvaki s Staffierijem na čelu s svojo nacionalistično zakrknjenostjo znajdejo v takih situacijah v rahli zadregi in se skušajo zato prilizati višjim, državnim predstavnikom s tem da skrijejo svojo srednjeveškost. Tak poskus je opravil prav Staffieri, ki je Scalfaru med njegovim obiskom na občini vpriču načelnikov svetovalskih skupin lažno razlagal, da vlada v našem mestu idilično vzdušje sožitja. Tovariš Treu je pravočasno predrznega župana razkrinkal in prisotne opozoril, kako Staffieriju raste nos... Na sliki: Predsednik Scalfaro z župani tržaških okoliških občin.

S posveta o OSIMU

Evropska dežela bi lahko bila izhod za številne težave

6. člen sporazuma med Italijo in Jugoslavijo iz dne 10. novembra 1975 poudarja željo obeh držav, "da tudi v bodoče razvijajo gospodarsko sodelovanje predvsem s ciljem, da izboljšajo življenjske pogoje prebivalstva ob meji". S tem ciljem sta obe strani "istočasno podpisali dogovor o razvoju gospodarske kooperacije". "Dogovor" je tipična oblika urejanja obmejnih odnosov med sosednjimi državami na osnovi načel dobrega sosedstva, kot jih opredeljuje Listina Združenih narodov. Dogovor, ki izhaja iz 6. člena Osimskega sporazuma vsebuje program za razvijanje skupnih pobud, ki naj dopolnijo že doseženo raven svobodnega gibanja ljudi, blaga in nekaterih dobrin, opredeljenih v Videmskih dogovorih iz leta 1955.

Novi Dogovor o kooperaciji na področju gospodarstva in trgovine med

Evropsko skupnostjo in Slovenijo, sigliran, dne 5.11.1992, ne spreminja vsebine dogovora EGS-SFRJ iz leta 1980 glede kooperacije med Italijo in sosednjo državo. Preambula medtem na nov način uokvirja obmejne odnose med Italijo in Slovenijo. Potrditev specifične vloge obeh držav, zaradi skupne meje, je namreč povezana z osnovnimi načeli Listine za Novo Evropo, kot jo je opredelila Konferenca za varnost in sodelovanje, z razvojem institucij za gospodarsko sodelovanje in s civilno zavestjo o človekovih pravicah, predvsem v zvezi z manjšinami.

Po letu 1980 in toliko bolj od leta 1975, pa so se evropski pogledi še kako spremenili. Razvijanje politike združevanja EGS je podprlo meddeželno sodelovanje ob mejah in tudi med oddaljenimi deželami. Vloga in pravice krajevnih in deželnih in-

stitucij so v konvencijah Sveta Evrope našle mednarodne pravne temelje. Madridska konvencija iz leta 1980 na primer uvaja pravni okvir, ki naj olajša vse skupne pobude krajevnih uprav s ciljem krepitve sosedskih odnosov.

Že zakon o ratifikaciji Osimskih sporazumov dodeljuje deželi pomembno vlogo pri krepitvi gospodarstva na obmejnem območju. Če bi Italija izvajala obveznosti iz madridske konvencije, bi to pomenilo priznanje vrste pristojnosti v obmejnem sodelovanju trem pokrajinam, štiridesetim občinam in petim Gorskim skupnostim.

Na osnovi navedenih predpostavk postavljam ob tej priložnosti predlog, ki obsega tri faze.

Prva faza: Na začetku dvostranskih razgovorov med Italijo in Slovenijo se definira celotni program pogajanj. Razvijanje gospodarskega sodelo-

vanja, kot ga predvideva 6. člen dogovora iz leta 1975, zaradi posebnega obmejnega pomena, naj postane tema ločenih razgovorov po preferenčni poti. Vprašanje svobodne industrijske cone bi lahko še posebej ločili, da bi ne oviralo hitrega reševanja ostalih vprašanj.

Druga faza: Da bi ovrednotili vlogo obmejnega prebivalstva pri razvijanju kooperacije, italijanska vlada na osnovi obstoječe zakonodaje predlaga slovenski vladi dvostrankarski dogovor o kooperaciji ob meji po načelih madridske konvencije. Tovrsten dogovor lahko na najvišji ravni opredeli posebno vlogo dežele in krajevnih uprav v meddržavnih odnosih, kar velja seveda tudi za krajevne uprave v Sloveniji, v skladu z njihovo zakonodajo.

Tretja faza: Italija Svetu Evrope predlaga, naj tudi Hrvaška podpiše madridsko konvencijo. Če so mednarodni pogoji ugodni to lahko pripelje do ustanovitve "evropske dežele", katero bi sestavljale občine Julijske krajine, slovenske Primorske in hrvaške Istre. Cilj je omogočanje največjega sodelovanja na področjih skupnega interesa in uživanje osnovnih pravic evropskega prostora ob odpravi vseh manipulacij v zvezi z vprašanji državne suverenosti.

Politične in zakonske predpostavke takšnega procesa, kot smo videli, že imamo. Številni so že tudi podobni primeri. Seznam "evropskih dežel" se iz meseca v mesec daljša. Februarja bodo uradno proglasili "Evropsko deželo Karpatov", ki so jo ustanovile Madžarska, Slovaška, Poljska in Ukrajina. Evropske dežele že dolgo obstojajo med državami članicami Evropske skupnosti, kot na nemško-nizozemski meji ali med državami Beneluxa ter na meji med Francijo, Nemčijo in Luksemburgom.

Evropsko deželo označujejo nekatere značilnosti:

- demokratična institucionalna ureditev, kjer je poleg izvršilnega organa, zbora predsednikov, tudi skupščina;
- skupna pravila o razvoju dejavnosti in o reševanju morebitnih sporov med institucijami;
- jasne pristojnosti in odgovornosti krajevnih in državnih ustanov, ki so prisotne, vsaj kot garanti, tudi pri podpisu glavnih dogovorov.

Poseben režim meddeželnega sodelovanja nudi vrsto priložnosti, ki jih ne gre zapraviti. Evropska načrta INTERREG in RECITE, ki bosta ob-

novljena prihodnje leto, bi na primer lahko postala pomembno sredstvo za politiko razvijanja struktur EGS.

Željo po razvijanju tovrstnih pobud že vsebujejo tudi številni sklepi krajevnih oblasti. Kot zelo aktualen zgled lahko navedemo dogovor, ki sta ga podpisala 6.2.1991 župana občin Gorica in Nova Gorica ob prisotnosti vladnih poglavarjev Furlanije Julijske krajine in Slovenije, čeprav še ni bil mednarodno priznan. Toda enako pomemben je, vsaj na politični ravni, memorandum o kooperaciji med istrskimi občinami Buje, Buzet, Labin, Pazin, Poreč, Pulj, Rovinj na Hrvaškem ter slovenskimi občinami Koper, Izola in Piran, ko so ga podpisali v Umagu 17.4.1992. Memorandum vsebuje obveze krajevnih upraviteljev samih in zahteve, naslovljene na obe državni vladi. Predmet skupnih pobud so lahko vse dejavnosti, ki pomenijo razvijanje demokracije ali krepitve proizvodnje ter drugih gospodarskih panog.

Memorandum se uokvirja v evropsko kulturo, ki ob zagotavljanju nespremenljivosti meja novih, mednarodno priznanih držav, skuša preprečiti, da bi meje postale zakonske ovire, še prej kot fizične. Ta tako visoki ravni deželne kooperacije in svobode gibanja, ob nujnem sodelovanju državnih organov, naj bi po željah, izraženih v memorandumu, ostali tudi odnosi z Italijo.

Tako institucionalizirano obmejno sodelovanje med krajevnimi skupnostmi severnega Jadrana lahko ustvari med drugim tudi ugodno ozračje za doseg inovativnih dogovorov glede kompleksnejših vprašanj na državni ravni. Pogoj je, da vse strani ohranijo trdno voljo za graditev dobrososedskih odnosov in medsebojnega zaupanja med tremi državami, ki se stikajo na komaj nekaj sto kvadratnih kilometrov velikem območju.

UGO POLI

30. let Dežele

(nadaljevanje s 1. strani)

Predsednik italijanske vlade Giuliano Amato na srečanju z deželnimi svetovalci

letel na pozornost vsedravnih krogov in zadobil pri le-teh tudi nujno podporo. V prvi vrsti menimo, da se mora težnja po popolnejšem regionalizmu preoblikovati v potrebo po pravem federalizmu. Regionalna ureditev je namreč po svoji naravi le prehodna, kar potrjuje sama italijanska dvajsetletna izkušnja. Danes je namreč alternativa ali federalna ureditev ali pa vrnitev k predrepubliškemu centralističnemu sistemu, v katerem bi dežele prevzele vlogo starih prefektur. V okviru federalističnega pojmovanja države ni potrebno veliko sprememb; zadostujejo: boljša razvrstitev državnih in deželnih kompetenc, priznanje finančne avtonomije s pravico do uvedbe lastnega sistema obdavčevanja in določena soudeležba pri državnem sistemu obdavčevanja,

spoštovanje načela simetrije med državno kontrolo deželnih zakonov in pravico dežele do priziva proti državnim zakonom, priznanje deželne kompetence pri spreminjanju lastne statutarne listine.

Za zaključek še nekaj o deželni avtonomiji in slovenskem vprašanju. Kot je znano, smo Slovenci z zadovoljstvom pozdravili nastanek Dežele in si takrat tudi od le-te veliko pričakovali. Ne povsem pozitivne izkušnje teh tridesetih let nas bi danes silile k drugačnemu zadržanju, čeprav le velja ugotovitev, da so za pomanjkanje rešitve našega zaščitnega vprašanja krive vladajoče politične sile in ne deželna institucija kot taka ali pa njen ne dovolj jasno opredeljen statut. V zadnjih časih smo večkrat preverili

dejstvo, da Dežela lahko izvaja manjšinsko zaščito na vseh področjih, ki so v njeni kompetenci. Seveda, ker razmejitev področnih kompetenc ni vedno jasna, se zgodi, da so zaščitni posegi pomanjkljivi in vsekakor preveč odvisni od trenutne politične naklonjenosti. To pomeni, da bi bilo lahko tudi to vprašanje predmet rivizitacije statuta v istih okvirih, ki smo jih zgoraj omenili.

V tem trenutku pričakujemo, da se o teh vprašanjih izrečejo vse politične sile, ki se, čeprav v različni meri, sklicujejo na regionalizem in na avtonomizem, in to ne zaradi običajnih računov predvolilnega časa, ampak zaradi nujne potrebe po obnovi deželne institucije, ki kaže vseh svojih trideset let.

IVAN BRATINA

DAROVI IN PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so v sklad DELA prispevali tovariši:

Bandelj Angel, Križ - 8.000 lir;
Tomšič Tončka, Opčine - 3.000 lir;
Vremec Vid, Koper - 3.000 lir;
Križmančič Silvo, Bani - 8.000 lir;
Križmančič Marija, Bani - 3.000 lir.

Tržaški časnik · TČ

Satira (lat. satura - posoda z mešanim sadjem; etrušč. satir - govoriti) je etološka književna vrsta, katere pomen se v današnji rabi bolj ko na latinski vir besede naslanja na grške satire, spremljevalce boga Bakha, na njihovo komično in hkrati neobzirno obnašanje. Kot etološka prva zdrži komičnost in kritično napadalnost: je torej kritika na komičen, posmehljiv način. Pojavlja se v vseh književnih zvrsteh. Zgodovinsko ji je mogoče slediti v starogrško komedijo, razcvetela se je pri Rimljanih, pogostna je pri humanistih in razsvetljenjih, vendar je s svojo vezanostjo na politične in duhovne razmere ožjega okolja bolj od drugih književnih vrst omejena v nacionalne, področne, časovne okvire. Vsi narodi so poznali in poznajo satiro in tako tudi Slovenci. Spomnimo se le na Cankarja in njegove znamenite satire na ljudi in pojave z začetka stoletja, s čimer si je pisatelj nakopal veliko težav, saj provincialna okolja in prostori, kar je slovenski bil, satire ne prenesejo. Splošneje in poenostavljeno bi lahko rekli, da zrelost neke skupnosti ali naroda merimo tudi po tem, če satiro sprejema, goji, neguje, ali pa ne.

S tem je tudi vse povedano o našem zamejstvu. Seveda ne o ljudeh, množini Slovencev v Italiji, ki satiro sprejemajo kot božji dar, ji sledijo in navdušeno ploskajo (izjemno hvaležen odziv so imeli in imajo Verč in Kobal, skupina Karst Brothers, pred leti Ubald Vrabec, v zadnjem času Čuk s svojo komedijo in radijskimi utrinki arhivarke Gizele). Zamejstvo v splošnem satiro sprejema. Ne sprejemajo

pa je tisti, ki so tarče satiričnih bodic, torej taki, ki naj bi usmerjali (slabo!) našo slovensko zamejsko usodo: gospodarstveniki, nekateri politiki, ljudje v senci, člani naših organizacij. Ker mislijo, da so nezmotljivi, jih satira preko vsake razumske mere moti, celo užaljeni so in ukrepajo proti satirnikom. Že to kaže, da premorejo malo soli, plehkim glavam pa seveda ne gre preveč verjeti.

No, med in v to okolje je v zadnjem času priletel TČ. Tržaški časnik, satiričen mesečnik, ki na neobremenjen in neideološki način kljuje po napakah posameznikov in splošneje po mentaliteti določenih krogov, ne glede na njihovo barvo ali poreklo. Zankrat nam ni dano vedeti, kdo so ti tiči, ki kljujevajo v črno. Seveda, vse ni na neoporečnem nivoju, so padci in vzponi, odvisno pač od tega, kakšen material jim je od tedna v teden na razpolago. Ampak že dejstvo, da neobremenjeno in brez vsakršnih spon spregovorijo o naši stvarnosti, je hvalevredno. TČ s svojim letom že sedaj vzbuja smeh in slabo kri, daje v premislek najrazličnejše argumente in dejanja posameznikov in s tem razbremenjuje zamejstvo tiste liturgične nedotakljivosti, ki se je že iz povojnega časa do danes prenašala iz leta v leto. Kajti vse, kar Slovenci naredimo, ni dobro in sprejemljivo in prav je, da je, kot tudi drugod v svetu, podvrženo satirični osti.

S Tržaškim časnikom smo dobili mesečnik, ki bi znal s svojo vlogo razbremeniti naše zamejstvo, da bi v njem delali neobremenjeno in mogoče za ščepec bolj odkrito in pošteno....

Več Schillerja v našem gledališču

V mesecu januarju sta bili v SSG dve gostovanji. Celjsko gledališče je predstavilo v začetku meseca Schillerjevo dramo Razbojniki, nato pa je Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane uprizorilo na našem odru delo Arthurja Schnitzlerja Anatol.

Schnitzlerjeva dekadentna zgodba postavlja na oder naivnega, osvajačca in ljubimca. Človeka, ki se predaja svojim čustvom in čutom, ne pozna razuma, izkušnje ne ureja. Po vrstnem redu jih spravlja v rdečo škatlo za spomin. Njegova ljubezen do žensk zajema vedno absolutne razsežnosti, je večna in edina. Naenkrat pa se sod čutne slasti izprazni. Za dekadentno erotično omamo barv, zvokov in dišav je praznina. V strastnem ognju se Anatolu vsaka ženska zdi najdehtejša roža, ko pa rosa pogasi plamene postane banalna in dolgočasna. Vse ženske postanejo na koncu enake. Vse nosijo enake črne obleke, z isto šegavo hojo, z istim pogledom zapuščajo Anatolovo življenje.

Romantična disharmonija med jazom in svetom se spremeni v dekadentno nekomuniciranost in stereotipno življenje. Anatol nima stikov s svojimi ljubljankami. Odnosi se gradijo na čutni privlačnosti, na tej se tudi izprazni.

V svoji notranjosti se Anatol nikdar ne spremeni. Njegovo iskanje ni gradnja, ne delo, je upanje na slučajno srečanje, ki bi bilo absolutna sreča. Statistična dramska struktura pušča dosti prostora gledališkemu efektom: kostumom, lučem, glasbi.

Najboljši interpretaciji sta se mi zdeli uprizoritev Daret Valiča v vlogi Maxa in Nataše Ralijan v vlogi Anni. Max je Anatolov prijatelj, svetovalec, spletkar. Človek, ki gleda svet z določene višine, razume Anatolovo dušo, predvidi njegovo obnašanje in ga usmerja. Anni se naveliča Anatola, skuša se ga znebiti ob izvrstnem vinu in slastni večerji. V vinjenem stanju postane hudomušno prikupna. Saša Pavček je odigrala senzualno in skrivnostno Emilijo.

Ilono pa Zvezdana Mlakar. Očarljiva blondinka, ki se rada zjoče, sama potolaži in se nikoli ne uda.

Glavno vlogo Anatola je odigral Igor Samobor. Elegantna figura, svetli lasje, in otroški pogled so spremljali njegove ljubezenske igre. Igrali so še: Neža Simčič, Alenka Vipotnik, Barbara Levstik, Barbara Lapajne in Polde Bibič. Delo je režiral Zvone Sedlbauer.

Die Rauber, Schillerjevo mladostno delo izraža upor zoper tiranstvo in nadvlado.

OBNOVA:

Oče ima dva sinova: pritlikavega, oportunističnega, Franca prodajnega laži in nevoščljivosti in lepega, gorečega, genialnega Karla. V študijskih letih se ta predaja Venerinim dišavam in Zlahtni kapljici.

Skesan piše očetu pismo. Franc ga zaloti in skrije. Bratu odpiše same surovosti, ki spravijo Karla v obup. Postane voditelj razbojniške tolpe. Drama je ustrojena na dveh tirnicah. Dramska akcija Franca in Karlova zgodba. Edini stik med njima je oče. Franc negativni junak: bratomorec, očetomorec, pohlepen po oblasti. Tiran, pred katerim je treba trepetati, ne pozna ne usmiljenja ne ljubezni, katerega je treba uničiti. Njegova duša je mrtvec, vključena v občutek manjvrednosti do Karla, očetu izvoljenega, najdražjega med sinovi. Kateremu je narava darovala moč in lepoto. Frančevo trpljenje postane jekleni oklep, katerega se ne more znebiti. V tem preklestvu preživi celo življenje.

Karl pozitiven junak: njegova duša je izvir reke, čista, deroča moč. Njegovo trpljenje se spreminja z jakostjo udarcev. Karl doživi dve veliki razočaranji:

1. bratovo pismo: Žalitev preraste individualno raven in zajame univerzalne razsežnosti. Z njo so uničene najsvetejše vrednote človeštva: očetova ljubezen. Ta občutek vrže Karla v razbojništvo. Sam postane ubijalec,

skrunitelj človeških vrednot. Tudi v to življenje se vsidrajo občutki hrepenenja po domačem kraju, po očetu, po Amaliji. V razbojniško dušo prodre občutek krivde za zločine, ki jih je storil. Na koncu se spoznanje, da ne živi svoboda niti v rokovnjaški skupnosti. Tudi ta ima zakone, tudi ta zahteva žrtev: najlepšo med ženami - Amalijo. Vrne se v svet zgrešenih zakonov in zagotovi zmago morale. Morala krajuje izven človeka, morala je Bog.

Duh revolucije: umira s Karlovo rastjo. Mit o Fetontu, je negativni zgled. Sin ukrade očetu voz sonca, a ne zna držati vajeti. Preveč se približa zemlji in oče ga z bliskom umori. Tako ostane ravnovesje nedotaknjeno. Za to ravnovesje se odloči Schiller.

Duh revolucije zaživi v Francevi blaznosti, ko tolmači prihod vročih razbojniških konjenikov kot upor zatirancev.

Dvojni upor zoper sistem oblasti: z bratomorom uniči Franc sistem nasledstva, ki je veljal v fevdalno aristokratskem sistemu.

Karl se upira kot Bruto Cezarju. Upira se tiranstvu, katerega predstavnik je oče. Upira se neenakosti med ljudmi in krivicam iz želje po svobodi.

Drama dveh tragičnih junakov: Karl in Franc sta žrtvi lastnih dejanj. Karlova usoda zgleda zmes tujih spletk, toda njegova goreča duša je glavni krivec. Sili ga v upor, ne v resignacijo, njegova vest pa ga pahne v roke zemeljskih zakonov.

V vlogi Karla je nastopal Peter Boštjančič, Franca je odigral Ivan Rupnik. Odlični interpretaciji.

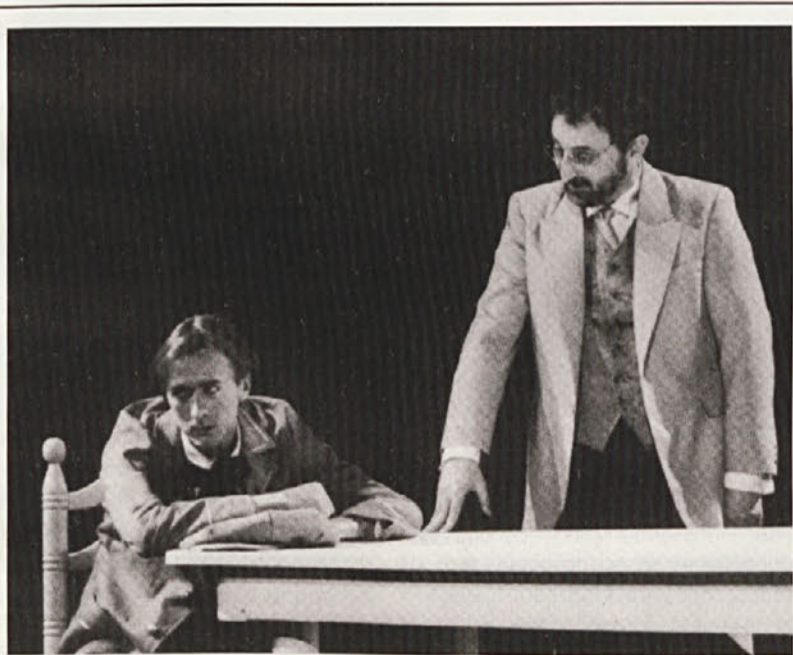
Dramaturško šibki figuri (tega se je zavedal tudi Schiller sam) Amalije in očeta sta odigrala Milada Kaležič in Jože Prislov.

Scenografinja Ivica Prlander je na oder postavila le nekaj črnih kubov, ki so dajali vtis mogočne in turobne trdnjave. Prazen prostor je spremljal pogovore razbojnikov.

Lepe kostume razbojnikov je izrezal Zlatko Bourek. Delo je režiral Robert Raponja.

Maloštevilna publika je dramo spremljala z užitkom. In jaz tudi. Več Schillerja v gledališčih! Skoraj ne nudi možnosti za neuspeh.

VILMA PURIČ

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Thornton Wilder

Naše mesto

SREDA, 24. FEBRUARJA ob 20.30

ČETRTEK, 25. FEBRUARJA ob 20.30

SOBOTA, 27. FEBRUARJA ob 20.30

NEDELJA, 28. FEBRUARJA ob 16.00

Vloga DSL v vzhodnokraškem rajonskem svetu

Med potekom zadnje volilne kampanije smo bili na Opčinah priča poskusu netenja narodne mržnje, ki jo je sprožila Lista za Trst in misovci. Nevarno bi bilo pozabiti na vsebino pism, ki so jih ob tej priliki objavljali krajevni časopisi. Navedeni argumenti so jasno kazali, da poskušajo te reakcionarne sile doseči rezultat, ki se jim je posrečil v nabrežinski občini.

Odbor sekcije Demokratične stranke levice se je tega problema lotil zelo resno. Ob priliki izvolitve Predsednika rajonskega sveta v osebi Silvane Moro smo že izjavili, da se kot stranka zavedamo potrebe, da se taki poskusi strejo že na samem začetku. Delovanje rajonskega sveta v teh prvih mesecih nam dokazuje, da so naše ocene bile pravilne. Aktivna prisotnost naših izvoljenih predstavnikov v

programiranju dejavnosti rajonskega sveta in v izvajanju programov je omogočila korenit preobrat v samem sosvetu. Ta institucija postaja ponovno glasnik potreb krajevnega prebivalstva! Postavlja se ponovno na stran tistih, ki se leta in leta prizadevajo, da bi le prišlo do rešitve neštetih problemov.

Ta preobrat, ki je viden v delovanju Rajonskega sveta za Vzhodni Kras jasno dokazuje, da je naša prisotnost v "vladi" potrebna, zato da se uredničijo tista načela, ki smatramo, da so baza vsakega dobrega upravljanja in sicer iskanje, v sodelovanju z vsemi dejavniki civilne družbe, tistih administrativnih posegov, ki lahko prinesejo do rešitve problemov v globokem spoštovanju specifičnosti, ki ga prinaša prisotnost italijanskih in slovenskih občanov.

Predsednik Oscar Luigi Scalfaro se je poklonil žrtvam Rižarne.

Težave goriških šol

PISMO POKRAJINSKE ODBORNICE TOV. ALEKSANDRE DEVETAK SEN. BRATINI O TEŽAVAH SLOVENSKE SEKCIJE ZA VODA ITI GALILEI V GORICI

Kot je znano v Gorici je že vrsto let odprta slovenska sekcija Tehničnega zavoda na šoli ITI Galilei, ki pa je povsem odvisna od italijanske sekcije. V tem smislu je pokrajinska odbornica za šolstvo tov. Aleksandra Devetak naslovila na sen. Bratino pismo, da konkretno poseže, da se prizna slovenski sekciji avtonomijo. Devetakova podčrtuje dejstvo, da slovenska sekcija spada k italijanski in je zato pod italijanskim ravnanstvom, ki ne pozna slovenskega jezika, zato se morajo dijaki, profesorji in starši v stikih s šolsko oblastjo izražati v italijanščini. Je tudi nesprejemljivo, da se šibi smisel zakona 1012/1961 iz katerega jasno izhaja, da se Slovenci izražajo v svojem jeziku tudi v svojih šolah in da se poslužujejo materinega jezika in osebni stiki, odnosu do nadrejenih, šolskimi oblastmi in administrativnimi uradi, ki skrbijo za osebje.

Devetakova nato izraža prepričanje, da bo sen. Bratina pri pristojnih oblasteh na Ministrstvu preveril možnosti, da se slovenski sekciji zavoda ITI Galilei odobri avtonomijo in se jo, vsaj začasno priključi zavodu Žiga Zois v Gorici, kakor izhaja tudi iz predloga goriškega šolskega skrbništva. V tem smislu bi se avtonomna sekcija preselila v novi slovenski šolski center v Gorici.

Pokrajinska odbornica je gotova, da bo sen. Bratina nastopil po svojih močeh, da bi se položaj šole pozitivno rešil v kratkem času in ostaja na razpolago za srečanja in soočanja tudi s predstavništvom Sindikata Slovenske šole.

rajo imeti stike z nadrejenimi v italijanščini (seje, zapisniki, šolski dnevniki, opravičila itd.), kar ni v skladu in duhu z zakonom 10/12/1961, ki zagotavlja zgoraj navedene pravice slovenskim šolam na Tržaškem in na Goriškem.

Prav zaradi tega, menita Saccavini in Devetakova, je avtonomija slovenske sekcije šole ITI upravičena zahteva, tudi z začasno priključitvijo šoli Žiga Zois v Gorici, kot je izšlo tudi iz mnenja goriškega šolskega skrbništva. Slovenska sekcija ITI bi morala spadati v kompleks slovenskega šolskega centra, ki je bil odprt pred nedavnim in kjer imajo svoj sedež vse slovenske višje šole na Goriškem.

PISMO MINISTRSTVU ZA JAVNO ŠOLSTVO - ŠOLSKEMU SKRBNISTVU V GORICI

PREDMET: PROŠNJA PO AVTONOMIJI SLOVENSKE SEKCIJE GALILEI V GORICI

Predsednik goriške pokrajine Gino Saccavini in pokrajinska odbornica za šolstvo tov. Aleksandra Devetak sta v imenu goriške pokrajine naslovila pismo Ministrstvu za javno šolstvo s prošnjo za avtonomijo slovenske sekcije šole ITI Galilei v Gorici.

Devetakova in Saccavini menita, da je že krepko mimo čas, ko je bila slovenska sekcija začasno odprta v sklopu šole Galilei in vedno krepkeje prihajajo na dan nevesečnosti slovenske sekcije v sklopu z italijansko. Nevesečnosti so predvsem zaradi uporabe jezika, saj ga italijanski uradi ne obvladajo in slovenski dijaki, profesorji in vsi predvideni šolski organi mo-

V SOBOTO, 20. FEBRUARJA

ob priliki Kraškega pusta

bo openska sekcija Demokratične stranke levice odprla

OSMICO

v Domu na Brdini

Delovanje mladinskega krožka Prosek-Kontovel

Na Proseku je kulturno delovanje zelo živo. Mladi se enkrat tedensko zbirajo v sedežu mladinskega krožka Prosek-Kontovel. Ustanovljen leta 1978 je krožek takoj zasnoval statut, ki temelji na skupnem delu in sožitju mladih članov.

Letošnji odbor sestavlja 32 članov, ki aktivno sodelujejo pri športu in kulturi obeh vasi. Obenem imajo člani določene pravice in dolžnosti pri vseh prireditvah, ki jih društvo organizira. Dejavnost krožka sloni na demokratičnih načelih in name-rava skrbeti za uveljavitev pravic Slovencev v Italiji, za stvarno sožitje med italijanskim in slovenskim narodom. Konkretno se je do sedaj krožek ukvarjal s prireditvijo predavanja, razstav o vaški zgodovini, mladinskih plesov, vendar ga po programu še marsikaj čaka, in sicer tortada '93, diskviz in običajni pustni pogreb, ki bo tudi letos potekal v znamenju skupnega veselja in zabave.

EVGEN BAN
Predsednik mladinskega krožka